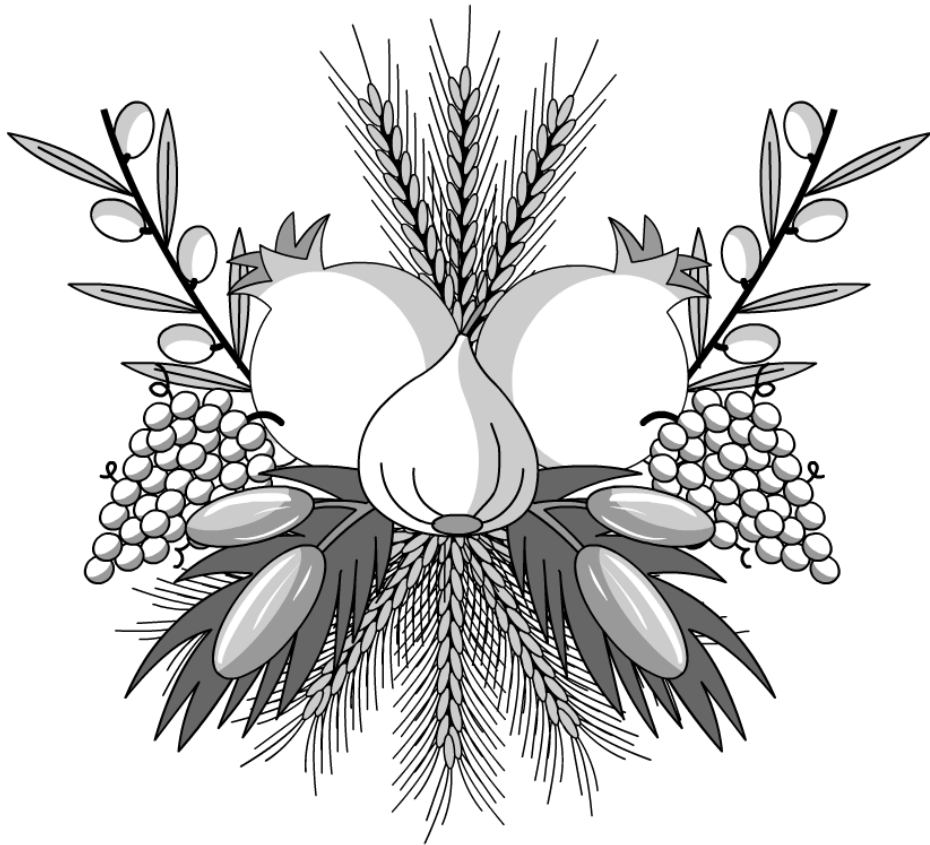


הגדה לט"ו בשבט

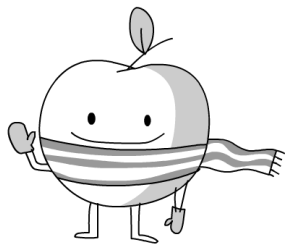


אָרֶיךָ זֹמֵת וּשְׂעֵרָה, וְגַפֵּן וּתְאֵנָה וְרִמּוֹן; אָרֶיךָ זֵית שֶׁמֶן וְדִבְשׁ

עורך: יואל בר-גיל
עריכה נוספת: הרבה מיכל שורץ, נעמה בר-גיל
איורים: ערן מנדל

במשנה, במסכת ראש השנה, פרק א' משנה א' אנו למדים כי:
 "ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול ראש
 השנה למעשר בהמה, באחד בתשרי ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות לנטיעה
 ולידקות, באחד בשבט ראש השנה לאילן כדברי בית שמאי, בית הלל אומרים בחמישה
 עשר בו."

באביב, כשהטבע נעור והעצים מלבליבים, אנו חוגגים את פסח - התעוררות העם
 היהודי - אביב האומה. **בסתיו**, עם תום האסיף, מתחילה תקופה של אי ודאות
 מהולה בתקווה. אז אנחנו בונים סוכות, כדי להביע את תלותנו ואמונתנו בצור
 ישראל. אנו מתכנסים לשמוח בשמחת תורה. באמצע החורף, כשהימים
 מתארכים ועונת השתילה מתחילה, אנו חוגגים את ט"ו בשבט בהדגישנו את
 אחריותנו לאדמה.



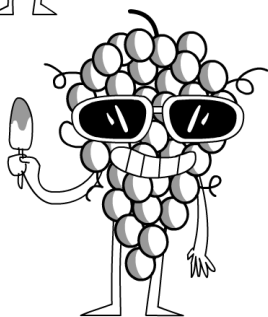
המקובלים בצפת, במאה השש עשרה, ביטאו את
 מחויבותם בעריכת סדר לט"ו בשבט, בהשראת סדר הפסח.
 כשם שפסח מסמל את חידוש ברית אבותינו עם הקדוש
 ברוך הוא ואת שאיפתנו לגאולה, כך ט"ו בשבט, ראש
 השנה לאילנות, מסמל את חידוש מחויבותנו לארץ ישראל
 ואת חידוש מאמצינו לשמירה על חירותנו.



בדומה לסדר פסח, סדר ט"ו בשבט הוא בסימן המספר
ארבע:



ארבע כוסות יין בצבעי המחזור החקלאי: לבן, ורוד, דבש
 ואדום ארבעה אופנים לאכילת הפרי: טרי, מבושל,
 כבוש ויבש ארבעה סוגי פרי נאכלים: אלה שאוכלים
 את תוכם ולא את קליפתם, אלה שאוכלים את קליפתם
 ולא את תוכם, אלה שאוכלים את כל כולם, אלה
 שאוכלים את שכבתם האמצעית ולא את מרכזם וקליפתם
 א וכןגד ארבע לשונות הגאולה: הוצאתי, הצלתי, גאלתי,
 לקחתי.



בסדר זה ארבעה חלקים. בכל חלק נדגיש את מגוון פניה
 של אחת העונות.

כל זאת כדי לבטא את חיבתנו וקשרינו לארץ:

"כי ה' אלהיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נוזלי מים עינת ותהומות יוצאים בבקעה
 ובהר: ארץ זבתה וישערה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש: ... ואכלת ושבעת
 וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך." (דברים פרק ח' פסוקים ז'-י')

שירה "אתן במדבר [נטע] ארז שטה והרס ועץ שמן;
 אשים בערבה ברוש תדרה ותאשור יודו."

(ישעיהו פרק מ"א פסוק 19)

עונת הסתו

"בשעה שברא הקב"ה את אדם הראשון, נטלו והחזירו על כל אילני גן עדן. אמר לו: ראה מעשי, כמה נאים ומשובחין הן. וכל מה שבראתי בשבילך בראתי! תן דעתך שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת אין מי שיתקן אחריך." (קהלת רבה פרשה ז' א')

העצים בשלכת, השמים לבנים, ולבן גם החצב המסמל את בוא הסתו. לא מכבר חגגנו בסוכות ונהנינו מכל טוב הארץ. הימים מתקצרים, הלילות מתארכים ומזג האוויר מצטנן. בתקופה זו נזכור שאלוהים הוא אדון הארץ ובורא את מעגל השנה. נזכור שלנו נתנה הארץ הזאת ונתן דעתנו שלא נקלקל.

בכל שנה, בתקופת הסתו (להוציא שנת שמיטה), אנו רואים את התלמים החומים בשדות. הזריעה והגשם המתקרב הם ראשיתו של מחזור חיים חדש ואנו מייחלים:

"הַזְרְעִים בְּדַמְעָה בְּרִנָּה יִקְצְרוּ: הַלֶּחֶם יִלֶּךְ וּבִכָּה זֵשָׂא מִשֶּׁךְ הַזֶּרַע, בֵּא יָבוֹא בְּרִנָּה זֵשָׂא אֶלְמוּתָיו." (תהלים פרק קכו ה', ו')

לציון מראה השדה המתחדש **נאכל עוגייה חומה**.
נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא מני מזונות.

אל ארצי

שירה

מילים: רחל בלובשטיין, לחן: יהודה שרת

לא שָׁרְתִי לְךָ אֶרֶצִי
ולא פִּאֲרֵתִי שְׂמֶךְ
בְּעֵלִילֹת גְּבוּרָה
בְּשִׁלֹּל קִרְבוֹת.
רק עֵץ יָדִי נִטְעוּ
חֹפֵי יַרְדֵּן שׁוֹקֵטִים,
רק שְׂבִיל כְּבָשׁוּ רְגְלֵי
עַל פְּנֵי שְׂדוֹת

אֲכִן דְּלָה מְאוֹד
יִדְעֵתִי זֹאת, הָאֵם
אֲכִן דְּלָה מְאוֹד
מִנְחַת בִּתְךָ
רק קוֹל תְּרוּעַת הַגִּיל
בְּיוֹם יְגַה הָאוֹר
רק בְּכִי בְּמִסְתָּרִים
עָלֵי עֲנִיךְ

יחסי הגומלין בין אלוהי ישראל, עם ישראל וארץ ישראל מוצאים את ביטויים ביחס המיוחד שבני ישראל נתבעים לתת לארץ:

"דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כִּי תָבוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שִׁבְתָּ לָּהּ." (ויקרא פרק כ"ה פסוק ב')

"וַיֵּשְׁבוּ שָׁנָיִם תְּנִיעוּ אֶת אֶרְצָךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָהּ. וְהִשְׁבִּיעַת תְּשֻׁמְטָנָהּ וְנָטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֲבוֹיָנָי עִמָּךָ וַיִּתְּרֶם תֹּאכַל זֵזִית הַשָּׂדֶה כִּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְוִיתְךָ." (שמות, פרק כ"ג, י"ג-יא)

נמזוג כוס ראשונה של יין לבן ונקווה ששפע יבולי השנה שהחלה יהיו רבים ומבורכים לפחות כמו יבולי השנה שעברה.

נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

שירה ארץ

מלים ולחן: שייקה פייקוב

ארץ שנאהב
היא לנו אם ואב
ארץ של העם
ארץ לעולם
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
יהיה מה שיהיה

ארץ, ארץ, ארץ
ארץ תכול אין עב
והשמש לה כדבש וחלב
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
ונשב בה יהיה מה שיהיה

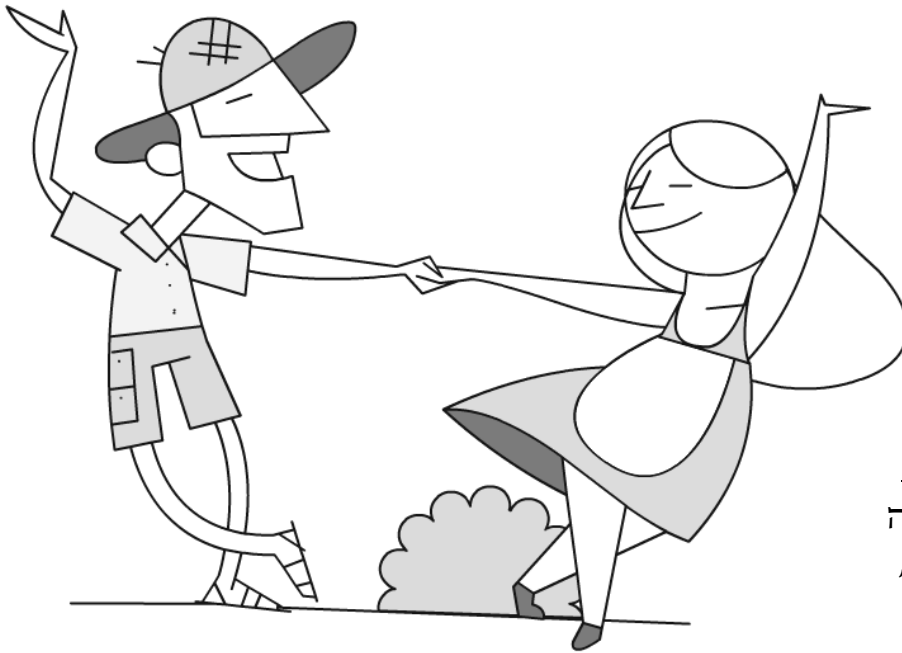
ארץ שנאהב
היא לנו אם ואב
ארץ של העם
ארץ לעולם
ארץ בה נולדנו
ארץ בה נחיה
יהיה מה שיהיה

ארץ, ארץ, ארץ
ים אל מול החוף
ופרחים וילדים בלי סוף
בצפון כינרת
בדרום חולות
ומזרח למערב נושק גבולות



בתקופה זו אנו עוד יכולים ליהנות מהפירות הטריים שנאספו בקיץ, בסיומה של השנה החקלאית.

שירה
"כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַזּוּזוּיִם כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת:
כְּתַפּוּזוֹ בְּעֵצֵי הַיַּעַר כֵּן הוֹדִי בֵּין הַבָּנִים..."
(שיר השירים, פרק ב', פסוקים ב'-ג')

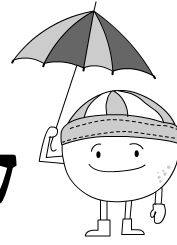


נאכל פיסת פרי טרי.
נברך ביחד: ברוך אתה
ה' אלוהינו מלך העולם,
בורא פרי העץ.

שירה **הוי ארצי מולדתי**

מלים: שאול טשרניחובסקי, לחן: נעמי שמר

הוי הוי ארץ חמדת לב השמיר, השית ביר סוד יתום בגב בשמים עיט	ריח פרדסי אביב שיר צלצל גמלת חל חולות לים סביב צל שקמה נופלת	הוי ארצי! מולדתי! הר טרשים קרח עדר עלפה: שזה וגדי זהב הדר שמח
מטליות מדבר וחול שביל זרוע שחלת בים של אור טובע כל ועל פני כל התכלת	ארץ נחלת מדבר סין! קסם פוכבי לכת הבל זעם החמסין מלונה בשלכת	מנזרים, גל מצבה כפות טיט על בית מושבה לא נושבה זית אצל זית
	כרם גפן נים לא נים תל חרבה נחרשת תכול לילות וילל תנים משאבה נוקשת	ארץ! ארץ מורשה! דקל רב כפים גדר קו צבר רשע נחל כמה המים



עונת החורף

ריחות הרימונים והתפוחים נעלמו, ואנו חשים באווירה אחרת. האדמה משנה את גוונה, היא הופכת חומה-אפורה, המים העלימו את התלמים, והיא מקושטת בנבטים ירוקים. נריח את ריח הגשם, וריח מענג של פרי שבושל מפירות הקיץ שעבר.

נאכל ריבה הנושאת בחובה את ריחות הקיץ.

נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, הנותן ריח טוב בפירות.

בתקופה זו לא מעבדים את האדמה, ולכן זו הזדמנות ללמוד על הזיקה בין העם בישראל לעצים.

שירה "צִדִּיק בְּתֵמַר יִפְרוֹז כְּאֶרֶז בְּלִבְנוֹן יִשְׁעָה." (תהלים פרק צ"ב פסוק י"ג)

"אֶהְיֶה כְּטֵל לְיִשְׂרָאֵל יִפְרוֹז כְּשֵׁשׁ־שֶׁנָּה וְיָךְ שׁוֹרְשָׁיו כְּלִבְנוֹן: יִלְכוּ יוֹנְקוֹתָיו וְיִהְיֶה כְּזֵית הַדָּד וְרִיזוֹ לֹא כְּלִבְנוֹן." (הושע פרק י"ד, פסוקים ו'-ז')

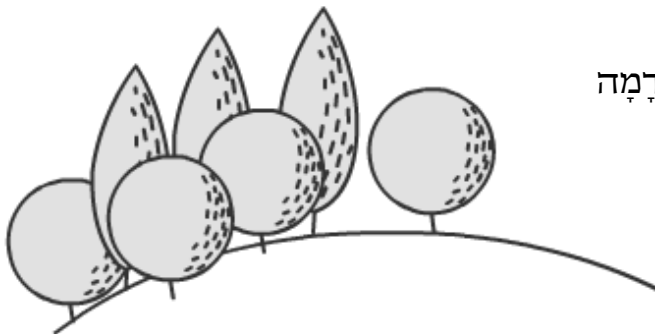
הצבע האופייני לתקופת החורף הוא הוורוד-כתום. אף כי הכל מסביב קר ורטוב, ונדמה שהארץ שרויה בתרדמה עמוקה, סימני חיים ורודים מציצים: הרקפת פורחת בין הסלעים, והשקדייה במטעים. על העצים פירות חורף מזהיבים: תפוזים, קלמנטינות ותפוזינות, קורצים אלינו בתקווה.

האילן

רפאל ספורטה

שירה

אור ותְּכֵלֶת על ראשי
עֲנָפֵי נְעִים בְּרוּחַ
צִמְרֵתִי הוֹמָה, צִמְרֵתִי הוֹמָה.
(הו-הו...)
בֵּין בְּדֵי צְפוּר תִּשְׁרֵר
בְּצִלֵי עֵיף יְנוּחַ
אִישׁ הָאֲדָמָה, אִישׁ הָאֲדָמָה
(הו-הו...)

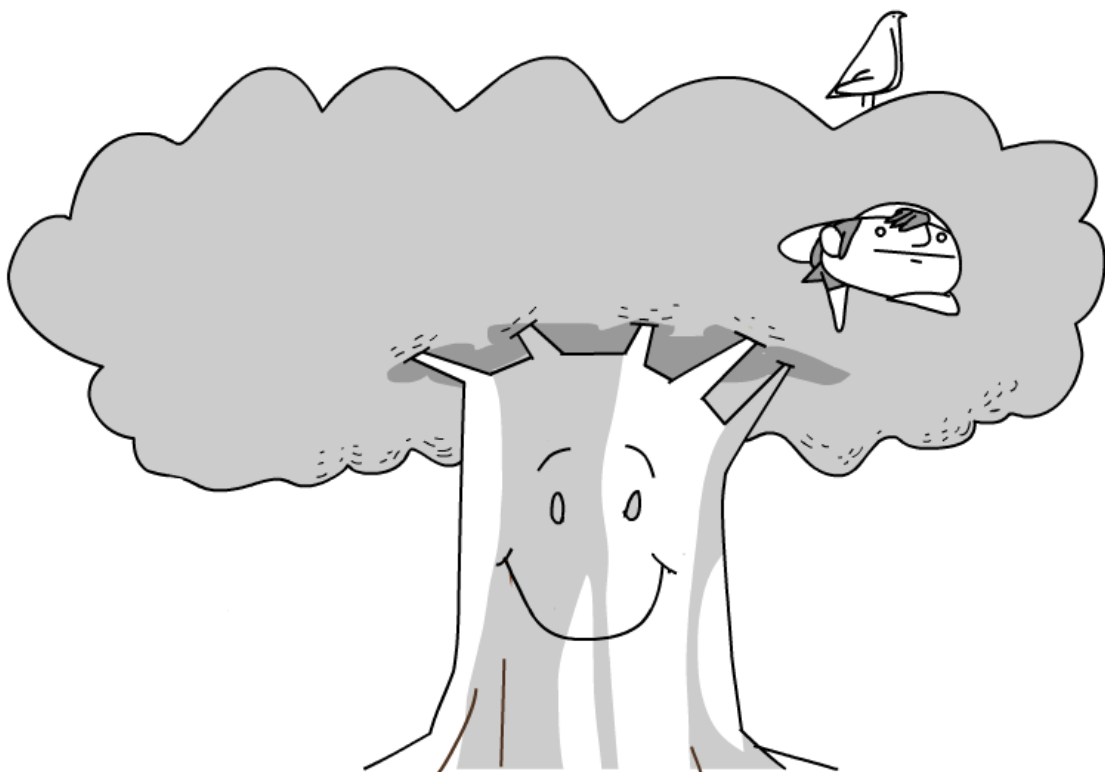


איך זה להיות עץ

דתיה בן דור

"אין לי כל צורך לָנוּד ולנוע
ציפורים מזמרות לי באופן קבוע
פרפרים לי נושקים
מלטפת הרוח
ולנגד עיני כל האופק פתוח".
"ובלילה, כשכולם ישנים. אז מה?"
"בלילה אני מאזין לדממה
ושומע איך נושמת האדמה
איך פירות מבשילים
איך יורדים הטללים
ובתוך ענפי ישנים גוזלים
ואני שומר על שנתם".
"אני אוהב אותך עץ", אמרתי
והלכתי אל גני
ונטעתי לי עץ מול חלוני.

פעם שאלתי עץ:
"עץ, איך זה להיות עץ?"
"אתה ודאי מתלוצץ",
אמר העץ.
"לא ולא", אמרתי
"ברצינות גמורה -
זה טוב או רע?"
"רע?" תמה העץ. "מדוע?"
"ולא אכפת לך שאתה תקוע
כל השבוע?"
"אינני תקוע, הרי אני נטוע."
"ולא מתחשק לך לפעמים
ללכת לבקר חברים
או לראות מה נשמע
במקומות אחרים?"



נמזוג כוס שנייה של יין ורוד וצלול. רובו לבן ומיעוטו אדום.
נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

שירה

שיר השקדיה

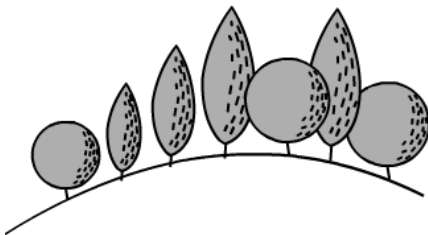
מילים: ישראל דושמן, לחן: מנשה רבינא

הָאָרֶץ מְשׁוּעֵת
הַגִּיעָה עֵת לְטַעַת
כָּל אֶחָד יִקַּח לּוֹ עֵץ
בְּאֵתִים נֵצַא חוּצָץ

ט"ו בְּשַׁבַּט הַגִּיעַ
חַג לְאֵילָנוֹת
ט"ו בְּשַׁבַּט הַגִּיעַ
חַג לְאֵילָנוֹת

הַשְּׁקֵדִיהַ פּוֹרְחַת
וְשִׁמְשׁ פֹּז זוֹרְחַת,
צְפוּרִים מְרֹאֵשׁ כָּל גֶּגֶג
מִבְּשׂוֹרֹת אֶת בּוֹא הַחַג.

ט"ו בשבט - ראש השנה לאילנות



בראש השנה לאילנות אנו נידונים על פירות האילן.

ט"ו בשבט חל בדיוק באמצע החורף.
"משיב רבי אלעזר בשמו של רב אושעיה: זאת מפני
שבתקופה זאת כבר ירדו מרבית הגשמים." (ראש
השנה, י"ד, פ"א)

"רבי זעירא אומר: עד עתה העצים חיו ממימי השנה שעברה, מעתה הם חיים ממימי השנה
הזאת." (ירושלמי, ראש השנה, צ"א, ב')

"וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל." (ויקרא, פרק י"ט, פסוק כ"ג)
"אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אף על פי שתמצאו את הארץ מלאה כל טוב, לא
תאמרו: נשב ולא ניטע, אלא, כשם שנטעו אחרים לכם, כך היו נוטעים לבניכם." (מדרש
תנחומא, פרשת קדושים)

שירה

כי תבואו אל הארץ

מילים: ע"פ המקורות, לחן: עממי תימני

וּבְנִיתֶם חֲרֻבוֹת עוֹלָם
שׁוֹמְמוֹת תְּקוּמָמוֹ
וְחִייתֶם עַל אֲדָמְתְּכֶם
לְבַטַּח וְלַעוֹלָם

וְיִשְׁבְּתֶם אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ
וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ
וְהִייתֶם כְּעֵץ שְׁתוּל
עַל פְּלִגֵי מַיִם

כִּי תִבּוֹאוּ אֶל הָאָרֶץ
וְנִטְעַתֶם כָּל עֵץ מֵאֲכָל
וְנָתַן הָעֵץ פְּרִיֹו
וְהָאָרֶץ יְבֹולֶה

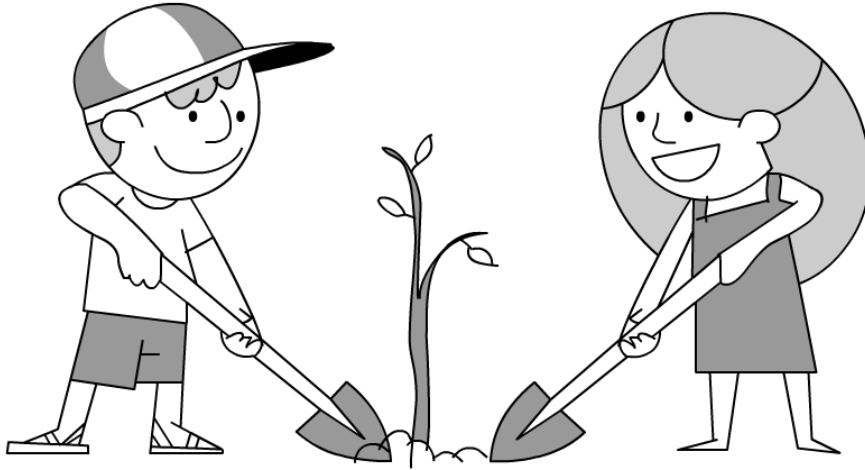
עַת לְנִטְעַי אֵילָנוֹת *3
עַת לְנִטְעַי וְלִבְנֹת

עַת לְנִטְעַי אֵילָנוֹת *3
עַת לְנִטְעַי וְלִבְנֹת

עַת לְנִטְעַי אֵילָנוֹת *3
עַת לְנִטְעַי וְלִבְנֹת

עץ נטעתי

זאב אהרן



עץ נטעתי
בחג האילן
בגני הקטן.
ולאדמת גני
אמרתי כך:
"אני ואת"
קשורים לעד
בנטע הרך
יגדל ויצמח!"

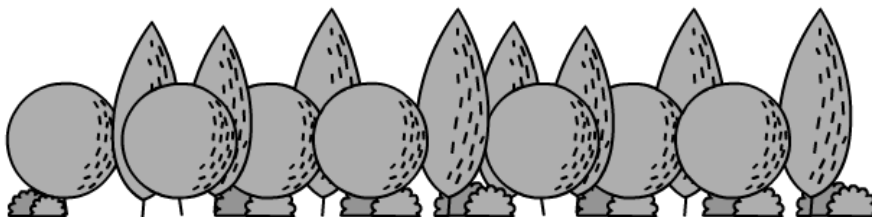
כשיבשילו פירות האילן עליהם אנו נידונים היום, נזכור שאנו דיירים בארץ הזו ועלינו להעלות מס:

"וכי תבאו אל הארץ, ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו; שלש שנים יהיה לכם ערלים, לא יאכל. ובשנה הרביעית יהיה כל פריו הקדש הכלולים, ליהוה. ובשנה החמישית, תאכלו את פריו, להוסיף לכם תבואתו..." (ויקרא י"ט 23-25)

בזמן שבית המקדש היה קיים, היה ט"ו בשבט היום בו נקבעה מכסת תרומת פירות העצים לבית המקדש.

מאז שחרב בית המקדש נהגו לאכול מפירות ארץ ישראל לזכר ראש השנה לאילנות. אולם הדרכים הארוכות לא אפשרו אז לשלוח לגולה פירות טריים, לכן אכלו רק פירות יבשים: תאנים, צימוקים, תמרים, חרובים ושקדים.

עבור הישוב היהודי המתחדש בארץ ישראל היה ט"ו בשבט מועד בו ציינו את הקשר האמיץ בין עם ישראל לארצו. בט"ו בשבט בשנת 1896 נטע בנימין זאב הרצל ברוש בארץ. זאב יעבץ, שהיה מחנך ומנהל בית ספר, יצא בט"ו בשבט שנת תר"ן – 1890 עם תלמידיו לנטיעת עצים במושבה זיכרון יעקב. בשנת 1908, הכריזה הסתדרות המורים והגננות בארץ ישראל על ט"ו בשבט כחג הנטיעות. מנהג הנטיעות התקבל בכל מוסדות החינוך העבריים ומתקיים עד היום.



שירה כך הולכים השותלים

מילים: יצחק שנהר, לחן: ידידיה אדמון

מה יהא פה, השותלים? שתיל יבוא בכל גומה יער עד יפרש צלו על ארצנו עגומה בט"ו בשבט! בט"ו בשבט!	למה באתם, השותלים? נך בקרקע ובצר, וגומות סביב נחפר בהרים ובמישור בט"ו בשבט! בט"ו בשבט!	כך הולכים השותלים: רון בלב ואת ביד מן העיר ומן הכפר מן העמק, מן ההר בט"ו בשבט! בט"ו בשבט!
--	---	--

בימים ההם, לקראת הזמן הזה, הפיקו מן הזיתים שמנים.

"אמר רבי יהושע בן לוי: למה נמשלו ישראל לזית?
לומר לך: מה זית אין עליו נושרין לא בימות החמה ולא בימות הגשמים,
אף ישראל אין להם בטילה עולמית לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.
ואמר רבי יוחנן: למה נמשלו ישראל לזית?
לומר לך: מה זית אינו מוציא שמנו אלא על ידי כתיתה, אף
ישראל אין חוזרין למוטב אלא על ידי יסורין." (תלמוד בבלי מסכת
מנחות דף נ"ג עמוד ב')



את הזיתים כבשו גם למאכל, ואכן הזיתים הם מאכל אופייני
בארצנו. ענף עץ זית רענן נשאה היונה לתיבת נח.
יונה עם עלה של זית מסמלת אחדות ושלוש. ענפי הזית
מעטרים את המנורה בסמל המדינה. נישא תפילה
ונייחל שכל הסימנים יחברו יחד ונתברך כולנו בשלום.

נאכל מן הזית.

נברך ביחד:

ברוך אתה ה'
אלוהינו מלך העולם
בורא פרי העץ.

שירה

"הינה מנה פֹּחַח וּמְהַלְחֵל
שִׁבְתָּ אֲזוּזִים גַּם יְזוּד." (תהלים, פרק קל"ג, פסוק א')

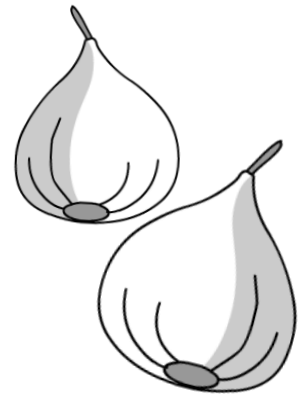


החורף נמשך, הימים ארוכים יותר. עדיין קר, אך השמש זוהרת לעיתים קרובות יותר. הארץ מתקשטת בפרחים צהובים, כתומים ואדומים, המשלימים את זהב ההדרים, אשר יחד עם הצבעונים מזכירים את דבש התמרים.



”למה נמשלו בני ישראל לתמרים?
מה תמרה זו אין בה פסולת, אלא תמריה לאכילה,
ולולביה להלל, חריות (כפות) לסכוך, סיבים לחבלים,
סנסנים לכברה, שפעת קורות להקרות בהם את הבית –
כך הם ישראל אין בהם פסולת.” (בראשית רבה (וילנא), פרשת לך לך, פרשה מ”א)

מסופר על רבי רמי שבא לבני ברק.
ראה עז אוכלת מעץ התאנה, והדבש היה ניגר מהתאנים.
החלב היה ניגר מהעטינים. התערבבו הדבש והחלב זה בזה.
אמר רבי רמי: על זה נאמר – ארץ זבת חלב ודבש. (על פי תלמוד
בבלי, מסכת כתובות, דף קי”א, עמוד ב’)



(ע”פ שמות פרק ג’, ח’)

שירה ארץ זבת זולב, זולב ודבש

”מעשה באדם שהיה הולך במדבר, והיה רעב ועייף וצמא.
מצא אילן שפירותיו מתוקין וצלו נאה, ואמת המים עוברת תחתיו.
אכל מפירותיו, ושתה ממימיו, וישב בצילו.
וכשביקש לילך, אמר: אילן אילן, במה אברכך?
אם אומר לך שיהיו פירותיך מתוקין –
הרי פירותיך מתוקין,
שיהא צילך נאה – הרי צילך נאה,
שתהא אמת המים עוברת תחתך –
הרי אמת המים עוברת תחתך.
אלא: יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו
כמותך.” (תלמוד בבלי מסכת תענית דף ה’ עמוד ב’)





עונת האביב

שירה

מילים: ע"פ שיר השירים, לחן: נחום היימן

ניצנים נראו, נראו בארץ	כי הנה, סתו עבר, סתו חלף-הלך לו
עת זמיר הגיע, עת זמיר	הגפנים סמדר נתנו, נתנו ריחם
ניצנים נראו, נראו בארץ	כי הנה, סתו עבר, סתו חלף-הלך לו
עת זמיר הגיע, עת זמיר	הגפנים סמדר נתנו, נתנו ריחם

החורף חלף, האביב הגיע. כל ארץ ישראל מכוסה מרבדי פרחים בצבעים מרהיבים. הטבע מתעורר לחיים חדשים. נדמה, שכל צמח מתרונן ושמח:

"ישמוזו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלאו:

יעלוו שדי וכל אשר בו, או ירננו כל עצי יער." (תהלים פרק צ"ו פסוקים י"א, י"ב)

שירה

"ישמוזו השמים ותגל הארץ ירעם הים ומלאו." (תהלים פרק צ"ו, פסוק י"א)

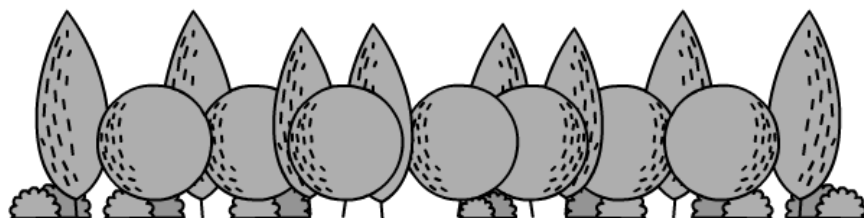
נמזוג כוס שלישית, חציה יין לבן חציה יין אדום.

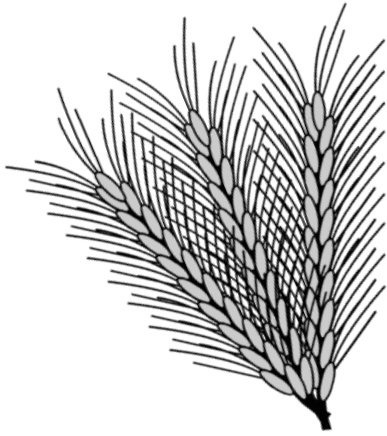
נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

הטבע כולו קם לתחייה ומרנן, אך פירות טריים עדיין אין. זה הזמן להוציא מהאמתחת תקרובת נהדרת- תשבחת בצלחת. את הפירות היבשים כעת נכיר, לפני שהפרי החדש יבכיר.

נאכל פרי יבש. נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי העץ.

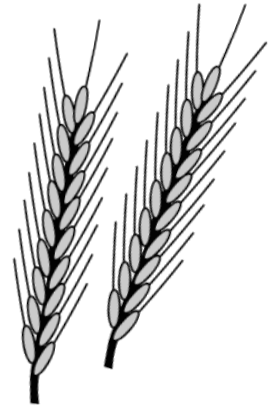
בימי ניסן, נוהגים לצאת לטבע ולברך את ברכת האילנות. ברכת האילנות נאמרת על עצי פרי מלבליים טרם הבכרת הפרי. הברכה מבטאת את תקוותנו שהפרי בוא יבוא ואת האמונה שגם אנו יכולים להתחדש כמו האילנות. "ברוך אתה השם אלוהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו דבר, וברא בו בריות טובות ואילנות טובים ליהנות בהם בני אדם".





בחג האביב (פסח) מבשילה השעורה,
ומוכנה לקציר, ובחג הקציר (שבועות),
נקצרת החיטה.

מה היה אותו האילן, שאכלו ממנו
אדם וחוודה? ר' מאיר אמר: "חיטים היה.
כשאינ באדם דעה, אומרים: לא אכל אותו
האיש פת חיטים מימיו." (בראשית רבה, ט"ז, ח).



שירה איך יודעים שבא אביב

מלים: דתיה בן דור

איך יודעים שבא אביב?
מסתכלים סביב סביב
ואם רואים המון ידיים חרוצות
נושאות סלים כבדים עם יין ומצות

ואם שרים "שמחה רבה
אביב הגיע פסח בא"

אז יודעים, אז יודעים
שבא אביב, שבא אביב
אז יודעים שבא אביב

איך יודעים שבא אביב?
מסתכלים סביב סביב
ואם רואים שאין בוץ בשבילים
ואם רואים שנעלמו המעילים

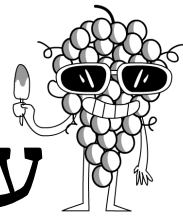
ואם פרג וגם חרצית
לכבוד החג קשטו ארצי

אז יודעים, אז יודעים
שבא אביב, שבא אביב
אז יודעים שבא אביב

לא כל בני ישראל נהנים כמונו מהמראות, מהטעמים ומהריחות של ארץ ישראל.
לא כל בני עמנו בני חורין לשמוח ולרנן את אלה השירים.
המצייה, לחם עוני בסעודה עשירה, מסמלת את כל השבויים והנעדרים בני
עמנו. נישא תפילה שבמהרה, אולי בשנה הבאה, יתקבצו כל בני ישראל סביב
שולחן הסעודה.

נאכל מצייה. נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא מני
מזונות.

"הַיְהִי יָמִים בָּאִים נָא ה'... : וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹת עַמִּי יִשְׂרָאֵל, וּבָנֹו עָרִים נְשִׁמוֹת וַיֵּשְׁבוּ,
וַיִּטְעוּ כְרָמִים וְשָׂתוּ אֶת יַיִנָם, וַעֲשׂוּ נְנוֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיָהֶם: וַיִּטְעֲתֵימָם עַל אֲדָמָתָם, וְלֹא
יִצְתְּשׁוּ עוֹד מֵעַל אֲדָמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם... " (עמוס פרק ט', פסוקים י"ג-ט"ו)

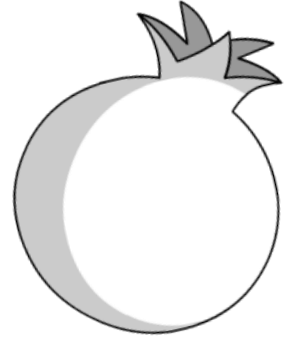
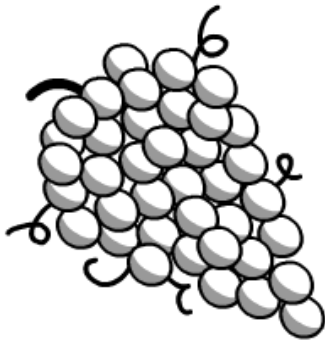


עונת הקיץ

שירה

"אֵל גִּזַּת אֶגְזוּ יִרְדְּתִי, לְרֹאוֹת פְּאֵי הַנָּזוּל
 לְרֹאוֹת הַפְּרוֹזָה הַגָּפֶן, הַנִּצְצוֹ הָרִימוֹנִים." (שיר השירים, פרק ו', פסוק י"א)

"הנצו הרימונים – אלו התינוקות שיושבים ועוסקים בתורה,
 ויושבים שורות-שורות כגרעיני רימונים" (שיר השירים רבה ו')



הצבע האדום מסמל את הקיץ, את החום.
 עת הפריחה האדומה: הפרג, הנורית וניצני הרימונים.
 עת הבשלת הפרי האדום: השזיף, התפוח, האבטיח והענבים (הגפן).

"מדוע נמשלו ישראל לגפן?

אלא מה הגפן, כשבעליה מבקשים שתשביח, מה הם עושים? עוקרים אותה ממקומה
 ושותלים אותה במקום אחר, והיא משתבחת. כך, כיוון שביקש הקדוש ברוך הוא להודיע
 לישראל בעולם, מה עשה? עקרם ממצרים והביאם למדבר והתחילו מצליחים שם. קיבלו
 את התורה ויצא להם שם בעולם". (שמות רבה מ"ד, א')

נמזוג כוס רביעית של יין אדום.

נברך ביחד: ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, בורא פרי הגפן.

לסיום נבקש להיות כאילן הזה, אשר שורשיו עמוק באדמה וראשו שואף אל
 אופק השמים.

"רבי אלעזר בן עזריה אומר:

כל שחכמתו מרובה ממעשיו למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מרובין ושורשיו מועטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו...

אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו, למה הוא דומה?

לאילן שענפיו מועטין ושורשיו מרובין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין

מזיזין אותו ממקומו..."

(משנה מסכת אבות פרק ג' משנה י"ז)

נברך ברכה אחרונה כדי להודות על כל מה שאכלנו ושתינו.

ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם, על העץ ועל פרי העץ, על המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי הגפן, ועל תנובת השדה ועל ארץ חמדה טובה ורחבה שרצית והנחלת לאבותינו ולנו לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם נא ה' אלוהינו על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מזבחך ועל היכלך. והשלם את בניין ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו והעלינו לתוכה, ושמחנו בבניינה, ונאכל מפריה, ונשבוע מטובה, ונברכך עליה בקדושה ובטהרה, כי אתה ה' טוב ומטיב לכל. נודה לך על הארץ ועל המחיה ועל פרי גפנה ועל פרותיה.

ברוך אתה ה' על הארץ ועל המחיה ועל הכלכלה ועל פרי גפנה ועל פרותיה.

תפילה לט"ו בשבט

יהי רצון מלפניך, ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו, שבכוח סגולת אכילת הפירות שאכלנו וברכנו, יתמלאו מעוז שפע הודן, לשוב שנית להגדילן ולהצמיחן מראשית השנה ועד אחרית השנה לטובה ולברכה, לחיים טובים ולשלום. וקיים לנו את הדבר שהבטחתנו על ידי מלאכי "וְגַעַרְתִּי לָכֶם בְּאוֹכַל וְלֹא יִשְׁחִית לָכֶם אֶת פְּרֵי הָאֲדָמָה וְלֹא תִשְׁכַּל לָכֶם הַגֶּפֶן בְּשֻׁדָּהּ." (מלאכי פרק ג', י"א) השקיפה ממעון קודשך מן השמים, וברך עלינו את השנה הזאת לטובה ולברכה. ונתנה הארץ יבולה, ועץ השדה ייתן פריו, ועליהם תבוא ברכת טוב להתברך פרותיה במהרה בימנו. כן יהי רצון. ונאמר אמין!

שירה על כל אלה

מלים ולחן: נעמי שמר

עַל הַדְּבִשׁ וְעַל הָעוֹקֵץ
עַל הַמֶּר וְהַמְתוֹק
עַל בִּתְנוּ הַתִּינוּקָה
שְׁמֹר אֵלֵי הַטוֹב

עַל הָאֵשׁ הַמְּבוֹעֶרֶת
עַל הַמַּיִם הַזּוֹכִים
עַל הָאִישׁ הַשֶּׁב הַבֵּיתָה
מִן הַמְּרַחֲקִים

עַל כָּל אֱלֹהִים, עַל כָּל אֱלֹהִים
שְׁמֹר נָא לִי אֵלֵי הַטוֹב
עַל הַדְּבִשׁ וְעַל הָעוֹקֵץ
עַל הַמֶּר וְהַמְתוֹק

אֵל נָא תַעֲקוֹר נְטוּעַ
אֵל תִּשְׁפַח אֶת הַתְּקוּהָ
הַשִּׁיבֵנִי וְאֲשׁוּבָה
אֵל הָאָרֶץ הַטוֹבָה

שְׁמֹר אֵלֵי עַל זֶה הַבַּיִת
עַל הַגֶּן, עַל הַחֹמָה
מִיְגוֹן, מִפֶּחַד פֶּתַע וּמִמְלַחְמָה

שְׁמֹר עַל הַמַּעַט שֵׁישׁ לִי
עַל הָאוֹר וְעַל הַטֶּף
עַל הַפְּרִי שֶׁלֹא הַבְּשִׁיל עוֹד וְשִׁנְאָסָף

עַל כָּל אֱלֹהִים, עַל כָּל אֱלֹהִים...